3.2.İnsan-İnsan İlişkisi

Müslüman, davranışlarında ölçülü olmaya dikkat eder. Ülkesinde ve yeryüzünde barış ve huzuru hâkim kılmaya çalışır.[44] Yeryüzünde fesat çıkarmamak, hayırlı olana yönelmek, insan onurunu incitmemek, merhametli olmak ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmek, insanın dirilişine ve kurtuluşuna vesile olacak davranışlardandır. Âdemiyyet, insan onuru, merhamet ve isâr İslam'ın insanlarası ilişkilerin düzenli yürümesi için belirlediği ilkelerdendir.

Âdemiyyet: İnsanın mensup olduğu dine, etnik kökenine, toplumsal konumuna ve cinsiyetine bakılmaksızın can, mal, namus, inanç ve aklının korunması ilkesidir. Bu tutum, onun sadece insan olmasından kaynaklanır. İnsanın beşerî yönünde nefsin ve şeytanın kışkırttığı zaafları mevcuttur. Bunlar, nankörlük, acelecilik, cimrilik, zalimlik ve cedel gibi eğilimlerdir.[45] İnsanın bu nitelikleri yüzünden diğer insanlara ve çevreye vereceği zararı önlemek için temel hak ve hürriyetler dokunulmaz kabul edilerek İslam Hukuku tarafından koruma altına alınmıştır.

İnsan Onuru: İnsan onurlu, şerefli[46] ve izzet sahibi kılınmıştır. İslam dini, insan onurunu korumayı esas alır. İnsanın yaratılıştan kaynaklanan üstünlüğü; ırk, renk gibi ayrımları kabul etmez. İnsan onuru; makam-mevki, siyasi, sosyal veya ekonomik üstünlük statülerinden kaynaklanmaz. İslam, statüye dayanan üstünlük anlayışlarını reddeder; temel insan haklarını beyan eder. Buna göre dil, ırk, soy, cinsiyet, mezhep gözetmeksizin bütün insanlar Allah (c.c.) katında eşittir.

YORUMLAYALIM

"Kendisine dost olmayanlar, gayrıya dost olamazlar. Kendileri ile barışa varamayanlar, gayrı ile barışa varamazlar. Kaldı ki savaş yoktur. Dünya, dostluk üzere halkedilmiştir. (...) Yaşama sevincini yitirmemek, amma hiç bir şeye yerinmemek ve sevinmemek mesleki İslam'ındır. Bunalım, Batı insanınındır. Batı insanı zann ile melûftur. Batı insanı hayâlperesttir. Batı insanı tecessüs ile ma'lûldür. Ve Batı insanı vehimlidir. (...) Batı adamının bunalımı çok tabiîdir; muallâktadır. Doğu adamı yerinmez ve sevinmez çünkü dünyada sevinilecek ve yerinilecek bir şey yoktur. Ve bizim hüznümüz Allah'adır."

(Dostluk Üzerine-Fethi Gemuhluoğlu Kitabı İz yayıncılık-sh-33-37)

➔ Metinde insanların hangi zaaflarına dikkat çekilmektedir? Yorumlayınız.

41 bk. Bakara suresi, 152 ve 107. ayetler; İbrahim suresi, 7. ayet; Nahl suresi, 53. ayet; Şûra suresi, 12. ayet.
42 Mustafa Çağırıcı, "İhsan," DİA, C 21, s. 545.
43 bk. Âl-i İmrân suresi, 134-135 ayetler; Mâide suresi, 13. ayet; Hûd suresi, 115. ayet.
44 bk. Bakara suresi, 11, 148, 177 ve 267. ayetler; Nisa suresi, 59. ayet; Neml suresi, 62. ayet; Hud suresi, 61. ayet; İnsan suresi, 8. ayet.
45 bk. Enbiya suresi, 37. ayet; Maide suresi, 30-31. ayetler; İsra suresi, 100. ayet; Araf suresi, 10. ayet; İsra suresi, 83. ayet; Hud suresi, 9. ayet; Nisa suresi, 28. ayet; Şems suresi, 8-10. ayetler.
46 bk. Tin suresi, 4. ayet.

Her insan yaşama hakkına sahiptir; bu hak ona yalnızca insan olduğu için verilir. Esir, hükümlü, tutuklu ve engelliye iyi davranmak, zayıfları ezmemek, çocukları çalıştırmamak, insan onurunu korumanın gereğidir.

Merhamet: İnsanları, hemcinslerinin ve diğer canlıların sıkıntıları karşısında duyarlı olmaya ve yardım etmeye sevk eden duygu merhamettir. Bu ilke insanlar arasındaki duygu birliğinin, dayanışma ve paylaşmanın başta gelen sebeplerindendir. Evlat sevgisi, ana babaya saygı ve itaat, sıla-i rahim, yaşlılara, yoksullara, hastalara, engellilere, yetimlere, kimsesizlere yardım etme gibi erdemler merhamet duygusunun yansımalarıdır.

İslam kaynaklarında rahmet, genellikle merhamet kelimesiyle ifade edilir. Diğer bütün duygular gibi şefkat ve merhamet de Allah (c.c.) vergisi duygulardır. Merhamet sahipleri, muhtaç ve çaresizlere yardım eder, sıkıntılarını giderir ve toplumda adaletin sağlanmasına vesile olurlar. Yetimlere, mazlumlara, hastalara ve darda kalanlara gösterilen alâka merhametin neticesidir.

Merhametin önemine dair birçok hadis rivayet edilmiştir. ***"Merhamet etmeyene merhamet edilmez."***[47] hadisi, insanlar arası ilişkilerde meydana gelen parçalanmayı ve böylece insanı Rabb'inin rahmetinden uzaklaştıracağını ifade eder. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber (s.a.v.), ***"Kim bir Müslümanın sıkıntısını giderirse Allah (c.c.) da kıyamette onun sıkıntılarından birini giderir."*** [48] buyurmak suretiyle Müslümanların her alanda ilişkilerini merhamet, sevgi, yardımlaşma ve dayanışma yönünde geliştirmelerini, dertlerini paylaşmalarını emretmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) diğer canlılara merhamet konusunda da hassasiyet göstermiştir. Zor durumdaki bir hayvanı kurtaran kişinin bu sayede cenneti hak ettiğini,[49] bir hayvanı ölüme terk edenin de cehennemlik olduğunu[50] bildirmiş, atış talimi yaparken canlı hayvanı hedef alanları lânetlemiştir.[51]

Merhamet, insanı iyilik yapması için eyleme çağıran bir duygudur. İnsan, ilahi rahmetten aldığı merhamet duygusuyla nerede bir ihtiyaç sahibi varsa, onların sıkıntısını gidermek için çaba harcar. Komşusu ihtiyaç içindeyse ona el uzatır. Zalimin karşısında, mazlumun yanında yer alır. Müslüman başkalarının sıkıntısını, kendi içinde hisseder. Rabb'inin ve merhamet ettiği kimsenin duasını almak suretiyle kendisine de merhamet edilir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) uygulamalarını rehber edinen Müslümanlar, İslam Medeniyetini bir **merhamet medeniyeti**ne dönüştürmüştür.

Ülkemizdeki ve dünyanın her tarafındaki Müslümanlara çeşitli kuruluşlar tarafından kurulan merhamet köprüsüyle, sağlıktan gıdaya kadar geniş kapsamlı yardımlar yapılmaktadır.

47 Buhari, Edeb 18.
48 Buhari, Mezalim 3.
49 bk. Buhari, Şirb 9, Vudû 33.
50 bk. Müslim, Birr 151.
51 bk. Müslim, Sayd 58.

İsâr: İsâr, şefkat ve merhametten kaynaklanan bir duygudur. İhtiyaç içinde olsa dahi kardeşini kendine tercih etme anlayışıdır. Geniş anlamda cömertlik ve diğerkâmlık demektir. İnsanın elindeki kaynak ve imkânları başkalarının yararına kullanmasıdır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), insanların en cömertiydi. Temel ihtiyacından fazlasını daima muhtaçlara dağıtırdı. O, cimrilikten sakınılması gerektiğini çünkü cimriliğin helak edici olduğunu ifade etmiştir.[52] Başkasını düşünmeyen, yalnızca kendini değerli gören, kendi menfaatini önceleyen bireyciliğin ve cimriliğin, insan tabiatına aykırı olduğunu bildirmiştir.

52 bk. Buhârî, İlim 15, Zekât 5, Ahkâm 3; Müslim, Zekât 66-68, 97, Fezâil 57-58.
53 bk. Tevbe Suresi, 71.ayet.
54 bk. Rûm suresi, 21. ayet; Nahl suresi, 72. ayet; Nûr suresi, 32. ayet; Buhârî, Nikâh 1; Müslim, Nikâh 5.
55 bk. İbn Mâce, Nikâh 1.

